

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 98/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen vaalirahoituksen ennakoilmoituksen asettamisesta pakolliseksi ja ylärajasta vaalikampanjan rahoitukselle

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Simon Elon /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 98/2016 vp:

Onko asianomainen ministeri halukas aloittamaan parlamentaarisen dialogin kaikkien eduskuntaryhmien kanssa, jotta Suomeen saadaan perusteltu ja äänioikeutettujen määrän mukaan skaalautuva yläraja vaalirahoitukselle eli ns. kampanjakatto,

onko harkittu vaaliehdokkaiden tekemien ennakoilmoituksen velvoittavuutta ja valittujen ehdokkaiden tukiyhdistysten kirjanpidon tarkistamista vaalitoimituksen jälkeen ja

voiko ministeriö selvittää vaalirahoituksen läpinäkyvyyden parantamista edelleen esimerkiksi ottamalla suurimmissa vaaleissa käyttöön valtiontalouden tarkastusviraston valvonnassa olevan pankkitilin, jonka kautta kaikkien vaalikulujen pitää kulkea?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Eduskunta edellytti kannanotossaan 11.2.2014 tarkastusvaliokunnan mietinnön (TrVM 9/2013 vp) johdosta, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää vaali- ja puoluerahoitusta koskevat uudistamistarpeet.

Oikeusministeriö asetti eduskunnan kannanoton johdosta parlamentaarisen työryhmän selvittämään vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamista. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus siitä, millä tavoin tarkastusvaliokunnan esittämät ja muut mahdolliset vaali- ja puoluerahoitusta koskevat kehittämissuositukset olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa. Työryhmän tuli arvioida myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston vuonna 2011 Suomelle antamien vaali- ja puoluerahoitusta koskevien suositusten toteuttamismahdollisuuksia ja tarvittaessa tehdä ehdotukset niiden toteuttamiseksi. Työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä oikeusministeriölle 22.4.2015 (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 29/2015).

Työryhmän ehdotusten pohjalta annettiin hallituksen esitys eduskunnalle (HE 73/2015). Eduskunta säätöi lain ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta, joka tuli voimaan 1.1.2016 (1689/2015).

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 98/2016 vp

Eduskunnan tarkastusvaliokunta kokosi mietintöönsä TrVM 9/2013 vp esille nousseita puoluelain ja ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain eri kehittämistarpeita. Valiokunta ei ehdottanut vaalikampanjan kokonaiskulujen ylärajan määrittelyä. Kampanjakulujen katon asettaminen ei sen vuoksi ollut oikeusministeriön asettamassa työryhmässä erityisesti esillä.

Vaalikohtaisten kampanjakulujen ylärajan asettamista harkittiin jo vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön valmistelun yhteydessä (Vaali- ja puoluerahoitustoimikunnan välimietintö, komiteamietintö 2009:1). Toimikunnan ehdotus ei tältä osin ollut yksimielinen. Käsitellessään toimikunnan ehdotusten pohjalta annettua hallituksen esitystä laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta (HE 13/2009) eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi, että se ei näe tarvetta asettaa laissa vaalikampanjan kokonaiskuluille mitään tiettyä enimmäismäärää. Sen sijaan laissa säädettiin tukikatko siten, että ehdokas ei saa sisällyttää vaalirahoitukseensa yhdeltä tukijalta laissa säädetyn rajan ylittävää tukea. Tällä haluttiin rajoittaa ehdokkaiden taloudellisia sidoksia yksittäisiin lahjoittajiin.

ETYJ:n vuonna 2011 Suomelle antamissa vaali- ja puoluerahoitusta koskevissa suosituksissa esitettiin, että vaalirahoituksen ennakoilmoituksista tehtäisiin pakollisia ja että niiden tulisi sisältää ajantasaista tietoa kampanjarahoituksesta sen sijaan, että kyseessä on ainoastaan arvio tuotoista ja kuluista. Oikeusministeriön asettama työryhmä ei kuitenkaan päätenyt esittämään ennakoilmoitusten tekemistä pakolliseksi eikä ilmoitusten säätämistä ajantasaisiksi. Työryhmä arvioi, että ajantasainen ilmoittaminen ja ilmoitusten valvonta edellyttäisivät runsaasti ylimääräisiä resursseja, eivätkä ne kuitenkaan kesken kampanjan antaisi lopullista ja varmaa kuvaa kampanjarahoituksesta. Työryhmän mielestä ajantasaisen tietojen toimittaminen olisi ehdokkaille ja puolueille käytännössä vaikeaa, koska vaalirahoituksen tilanne voi muuttua nopeasti ennen vaaleja. Työryhmä piti nykyistä arvioituihin kuluihin ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa ennakoilmoitusmenettelyä toimivana ja käytännöllisenä järjestelyinä.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta piti perusteltuna, että ilmoitusvelvollisilla tulisi olla muistiinmerkitsemisvelvollisuus vaalirahoituksensa tuloista ja menoista tai että ilmoitusvelvollisen tulee käyttää erillistä kampanjatiliä sekä säilyttää asiakirjat tietyn määräajan. Vastaava esitys sisältyi ETYJ:n vuonna 2011 Suomelle antamiin vaali- ja puoluerahoitusta koskeviin suosituksiin. Oikeusministeriön asettama työryhmä ei ehdottanut lainsäädännön muuttamista tältä osin, koska työryhmän mukaan muistiinmerkitsemisvelvollisuus on jo ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 8 § 3 momentin perusteella olemassa. Työryhmä arvioi, että ehdokkaaksi asettumiseen liittyviä velvollisuuksia ei tulisi lisätä nykyisestä etenkin kuntavaalien osalta. Eri vaaleissa ei pitäisi myöskään olla kovin erilaisia sääntöjä rahoituksen muistiinmerkitsemisestä, koska erilaiset säännöt ovat käytännön toiminnassa ongelmallisia. Työryhmä korosti, että Valtiontalouden tarkastusviraston tulisi kuitenkin ohjeistaa ehdokkaita etukäteen siitä, minkälaisia vaalirahoitusilmoituksen taustatietoja on merkittävä muistiin kampanjan aikana.

Koska vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamistarpeet on hiljattain selvitetty, vaalirahoituslainsäädännön uudelleen avaaminen ei liene tarkoituksenmukaista lähiaikoina. Tarvetta eduskunta- ja europarlamenttivaalien kampanjakaton asettamiseen on kuitenkin jatkossa hyvä seurata. Mikäli tarvetta ilmenee, asiaan voidaan palata myöhemmin.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 98/2016 vp

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 2016

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström